

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN

GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 3 september 1997

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 3 september 1997
ISSN 0777 - 8821

Inhoud

Redactioneel(tje)	2
Eén uit de duizend : het geslacht <i>Salvia</i> (deel 3)	3-9
Een rijke verzameling klimplanten (2)	10-17
Het Maarts viooltje : schoonheid in eenvoudige dingen	18-22
Lidgeld 1997	23
Agenda 1997	24-25
In memoriam : Marcel Plus	26-28
Eetbare, giftige of ongenietbare paddestoelen (1)	29-34
Paddestoelententoonstelling !	35
Aquariana '97	36
Zee, land, en tuinen	37-39
Arboretum "Het Leen"	40-41
Steun !!!	42
Ikebana	43
Op de Siertoer ... 1997	44
Algemene Ledenvergadering 1997	45
Lezersforum	46-47
Colofon	48

Redactioneel(tje)

Beste lezers,

Deze bijdrage aan het septembernummer van ons tijdschrift (voor "mensen die houden van planten") wordt neergekrabbeld op een beschaduwde terrasje in een zomerse tuin waar de laatste zomerbloemen zwierig insecten staan te verleiden.

De eerste augustushelft was opmerkelijk warm, een voorbeeld van een wat uit de hand gelopen hitte, waardoor het tuin- en ander werk aan een trager tempo zijn doorgaan.

In de natuur daarentegen lijkt het rijpingsproces sneller te vorderen : de lijsterbessen vallen reeds uit de bomen, de eerste peren liggen te rotten, spinnenwebben en bijhorende volgroeide beestjes verschijnen op de gekste plaatsen.

Ook het snel korter worden van de avonden en de schikbare toename van onze geliefde muggen wijzen op het onvermijdelijk naderende einde van de zomer.

Mag ik hierbij de schrijvers en ook de nog-niet-schrijvers onder onze leden met enige aandrang vragen om hun productiviteit te hervatten : mijn reservemap is wat dunner geworden...

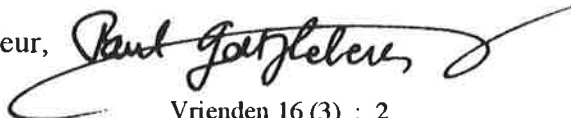
En in verband hiermee wil ik mijn oproep herhalen om meer bepaald uw ideeën, waarnemingen, wensen, ... omtrent **rozen** onder de vorm van een bijdrage aan onze leden aan te bieden.

De volgende jaargang staat namelijk voor een belangrijk deel in **het teken van de roos**.

In het vorige nummer werd het overlijden gemeld van een van onze medestichters en de drijvende kracht van het eerste uur, Marcel Plus. Ter herinnering aan deze stichter zijn in dit nummer enkele foto's opgenomen van Marcel, waar hij in volle activiteit wordt getoond.

Hier moet ik eindigen met opnieuw een droevige tijding. Ons bestuurslid van jaren ver, Jan Lenaerts, is begin augustus overleden. Op de hem zeer eigen, geduldige en bescheiden wijze heeft hij jarenlang meegewerkt aan de talrijke tentoonstellingen en activiteiten in de Plantentuin, en in het Bestuur beheerste hij als geen ander de moeilijke juridische en financiële aspecten van een vereniging als de onze. Jan was een voorbeeld van een gentleman, zoals er nu nog maar weinig worden gemaakt.

Uw redakteur,

Eén uit de duizend : het geslacht *Salvia* (deel 3)

Marc LIBERT & Koen CAMELBEKE
Plantentuin

In ons deel 3 van het Saliejaar komen we, na de éénjarigen en de vaste planten, aan bij de laatste groep van de immense Salviagroep : de halfheesters tot heesterachtigen, zij die overwinteren op (licht) verhoude stengels en van daaruit weer uitlopen. Meestal zijn het 'tender plants' zoals de Engelsen het zo juist in woorden vatten, die om overwintering in koude, vorstvrije of zelfs licht verwarmde kas vragen.

Niet altijd, want in ons klimaat gedijt mits beschutte opstelling probleemloos de Echte salie of *Salvia officinalis*. Een echte heester, zelfs een groen(grijs)blijver, en als tuinplant ondergewaardeerd en meestal verwezen naar de achtergrond van het kruidenhoekje. Samen met nog een aantal 'Provençaalse' kruiden (o.a. Hyssop, Rozemarijn, Winterbonenkruid e.d.) is de Salie echter meer dan een nutsplant. Zeker als we de vele tuinvormen in acht nemen kunnen we met de Saliestruik vele kanten op.

Zo is er de prachtige vorm 'Berggarten' met rondere en veel grotere bladeren. In de volle grond groeit hij wel tot 2 meter breed uit. Hoog wordt ie niet en bloeien doet hij zelden, maar de 'présence' van een volwassen exemplaar maakt 'Berggarten' tot een echte accentplant.

Kleurencombinaties zijn mogelijk met wit of roze bloeiende vormen. De bloeiwijzen komen mooi verheven boven het groen-grijze loof uit. Voor langdurige kleurenaccenten kiest u voor de bladkleurvormen : er zijn paarse, gele en tricolore (weliswaar niet onze driekleur, maar wel grijs-geel-roze/paars) selecties.

Salie leent zich uitstekend voor potcultuur en in stevige en schrale bodem gedijt ie voortreffelijk : voer het steengruis niet altijd en per se weg uit uw tuin. Denkt u voor een haagje ook eens aan Salie ...

U merkt het, we hebben een flinke boon voor dat 'cruydt'.

Salvia salvatrix : Salie, de genezer

Weet u het al ? Deze maand begint voor de zoveelste keer de herfst. Allerlei kwaaltjes staan ons (hopelijk niet) weer te wachten : een 'lopende' neus, een ambetante kuch, een algemeen gevoel van vermoeidheid, ... Maar, de Echte salie (*Salvia officinalis*) is deze keer onze redder in nood !

Wanneer men de lange lijst van kwalen ziet, die door de eeuwen heen met Salie werden behandeld, dan blijken er in de oudheid weinig ziekten geweest te zijn, waarvoor het kruid niet werd voorgeschreven.

Zo vermeldt de Griek *Dioscorides* dat het een geneesmiddel tegen de meeste nierkwalen is en dat het, tijdens dit genezingsproces, het vergrijsde haar weer zwart kleurde ! Hij adviseerde het ook tegen zweren, reumatiek, toring, hoest, zere kelen, ...

Voor de Romeinen betekende Salie evenveel als de Maretak voor de Galliërs : Salie was het meest geroemde geneesmiddel. Zij gaven er dan ook de naam *Herba Sacra* of *Heilig Kruid* aan.

De mensen die in de Middeleeuwen de pestlijders gingen verzorgen, hielden een spons gedrenkt in kruidenazijn voor mond en neus. In die kruidenazijn, ook wel pestazijn genoemd, gebruikte men een grote hoeveelheid Salie. Salie was goed tegen slangenbeten, het versterkte het geheugen, het verwarmde en verlevendigde het verstand, ja, Salie verzachtte zelfs het verdriet !

Maar laat ons eens kijken wat de hedendaagse bronnen ons leren over de geneeskrachtige eigenschappen van Salie.

Van de plant worden de bladeren gebruikt ('*folia salviae*'), in mindere mate ook de bloemen. De bladeren worden bij droog en zonnig weer geplukt kort voor het ogenblik dat de bloemen zich openen in de periode mei-juni. De blaadjes worden van de stengel gestroopt en in dunne laagjes te drogen gelegd, best in een donkere of schaduwrijke plaats. De gedroogde Salieblaadjes kunnen het best bewaard worden buiten invloed van licht, dus in een goed gesloten verpakking. Ze blijven echter slechts een tweetal jaar goed, daarna verliezen ze hun geur, smaak en andere eigenschappen.

De belangrijkste geneeskrachtige eigenschappen zijn de volgende.

1. Zweetremmend effect

Echte salie remt de zweetsecretie. Zelfs verhoogde zweetafscheiding opgewekt door bepaalde stoffen (bv. pilocarpine) wordt door Salie geneutraliseerd. Ook de speeksel- en melksecreties worden afgeremd. Vandaar trouwens dat men Salie beter niet gebruikt bij borstvoeding, tenzij men hiermee net wil stoppen.

2. Samentrekkende werking

Omwille van de samentrekkende en licht bacteriedodende werking wordt Salie aangewend bij ontstekingen van de ademhalingswegen. Men gebruikt het frekwent als mondwater bij ontsteking van het tandvlees of als gorgelmiddel bij keelontsteking.

3. Spijsverteringsstelsel

Salie is een goed middel tegen diarree en het bevordert de galvorming. Vandaar dat het vaak wordt gebruikt als keukenkruid bij 'zware' gerechten (zoals vette paling en varkensvlees). Een Salieblaadje verlost u ook van krampjes en windekens.

De Salieblaadjes kan u op alle (werkelijk alle) mogelijke manieren gebruiken : Saliethee (1 of 2 koffielepels fijngesneden bladeren per tas water gedurende 15 minuten laten trekken), Saliewijn (80 gram Salie gedurende 1 week in 1 liter wijn laten trekken), Saliemelk (15 verse blaadjes gedurende een uur laten trekken in 1 liter melk en daarna samen laten koken), Saliekweepergelei, Salievlugolie, Saliepoeder, Saliekeelpastilles, Saliesnoepjes, Saliemond- en keel-spray, Salietandpasta, ...

En waar het natuurlijk allemaal om draait is de befaamde etherische olie of vlugolie (vluchtige olie). In die olie zitten de belangrijkste geneeskrachtige stoffen zoals kamfer, thuyon, cineol, verschillende bitterstoffen, ... De samenstelling van deze olie kan echter zeer sterk verschillen naargelang de streek van herkomst (veel of weinig zon en regen, bodemgesteldheid). En natuurlijk bestaat er zoiets als een 'commissie etherische olie'. Deze commissie bepaalt de norm waaraan de olie (of andere geneeskrachtige stoffen uit andere planten) moet voldoen om echt

Fig. 1. *Salvia discolor*, links stengeltop, rechts deel van de bloeiwijze. (Huxley, A. (ed.) 1992. The New Royal Horticultural Society Dictionary of Gardening 4: 183)

over etherische olie te mogen spreken en dit onder die naam te mogen verhandelen ! Nu, niet getreurd, wanneer u een plant met echt veel vluchtige olie wenst, kan u de variëteit *Salvia officinalis* 'Extracta' in de tuin binnenhalen. Dit is een variëteit van de gewone Salie, speciaal geselecteerd voor de produktie van etherische olie.

Zo, vergeet niet dat Echte salie niet alleen geneeskrachtig is, maar ook gewoon lekker in de keuken, aangenaam als reukgever in badschuim of afwasprodukt, goed voor het haar in shampoo en, of hadden we het al gezegd, o zo mooi in de tuin.

En niet enkel *Salvia officinalis* wordt gebruikt : de olie van *Salvia hispanica* dient in Mexico als verf, de zaden van *Salvia columbariae* verwerkt men in de soep en de cake, in Mexico wordt men 'high' van *Salvia divinorum*, een hallucinogene plant, en de aromatische olie van Scharlei (*Salvia sclarea*) wordt gebruikt in zeep, eau de cologne, likeur, vermouthe en massage-olie.

Heestervormige Salvia's : de aristocratie

In meerdere opzichten is onze laatste groep, de heesters, de parel op de kroon van het Salviarijk. Is de Echte salie immers niet als een Koning Leeuw...

Wel, dat rijk telt nog talrijke paleisjes waar echte aristocraten vertoeven. En om uit de beeldspraak af te dalen : vele van die edele lieden hebben inderdaad een dak boven het hoofd nodig in de vorm van een serre. Op een uitzondering na zijn het tere zielen, deze estheten. Hun ranke stengels dragen fluwelen of zijdeglanzende bladeren en hun bloemen zijn niet opzichtig, maar verfijnd, als sterren bij nacht. We stellen er u enkele voor die u in de Plantentuin terugvindt.

Salvia buehneri : naast de vreemde naam (genoemd naar een zekere Buchanan : o.a. geneesheer en plantenverzamelaar) blijkt nog vreemder dat de plant niet in de natuur is terug te vinden. Ze kreeg pas in 1963 officieel statuut na beschrijving van materiaal uit Mexico. Het is een exotische verschijning met boven het intens groen en glimmend blad de harige, kersroze, fruitig geurende bloemen. Een op het randje van kitsch combinatie; maar heeft niet elk adelijk feest z'n frivole, 'dandy' gast ?

Fig. 2. *Salvia buechananii*, links en rechtsonder deel van de bloeiwijze, rechtsboven stengeltop. (Huxley, A. (ed.) 1992. The New Royal Horticultural Society Dictionary of Gardening 4 : 183)

Salvia lavandulifolia : een minivorm van de Echte salie met meer bloemen en langwerpiger bladvorm. De geur is ontdaan van het zware sulferachtige, en is daarom eigenlijk in een aantal recepten te verkiezen boven de klassieker.

Salvia x jamensis : een persoonlijke favoriet, maar naar de 'ach's en 'och's van de kennissenkring te beoordelen ook straks uw oogappel. Het gaat hier om een kruising van twee Saliesoorten (*S. microphylla* en *S. greggii*), met een aantal kleurvarianten, nu eens niet onder Engelse maar wel Spaanse cultivarnaam op de markt. In de tuin vindt u 'Los Lirios' ('De Waterlelies'), een zalmkleurige doorbloeier. Ideale kuipplant, soepel afhangend. Hoogst verleidelijk is echter 'La Luna' met maangele bloempjes. 'La Siesta' biedt terracottakleur en met 'Pat Vlasto' komt u in de perzikinten.

Salvia discolor : terug naar onze eerste liefde, de Zwarte Schone. In menig opzicht een perfecte plant : soepele en toch krachtige structuur, groen-grijs blad, (zeer) kleverig behaarde stengels, meliggrijze kelk en diep blauwpaarse (zwarte) bloemen. En dan die zwarte bessengeur ...

Sprokkels

Het zelfgeogste zaad van *Salvia coccinea* 'Coral Nymph' levert aan de ouders identieke planten op. Iets voor de zaadverzamelaars dus, met als vormen 'Strata' en 'Cirrus'.

De *Salvia tachei*, op de 'testbank' als onbekende éénjarige, is in bloei. Vanuit het vlakke bladrozet schiet een stengel van ± 40 cm omhoog. De bloeiaar begint zowat halverwege en in totaliteit biedt dit het zicht van een vereenvoudigde Veldsalie (*Salvia pratensis*). Een éénjarige die als vaste plant overkomt dus, en misschien interessant om gaten te dichten in de vaste plantenborder.

Fig. 1. *Monstera dubia*, met opvallende heterofyllie.
 Links : klimmend-kruipende stengels
 Rechts : een bloeiende tak
 (uit Engler & Kraus, 1908, Araceae-Monsteroideae,
 Pflanzenreich 37)

Een rijke verzameling klimplanten (2)

Roger LAUREYNS
Kriekmoerstraat 85, 9900 Eeklo

De serres van de Plantentuin zouden hun typisch uitzicht verliezen zonder de weelderige groei van de vele klimplanten. Vooral de Victoria-serre spant de kroon met talrijke vertegenwoordigers uit de grote Aronskelkfamilie (Araceae). Vele daarvan zijn echte klimplanten en stellen zich hier, i.p.v. met boomstammen in het oerwoud, tevreden met de beklede zuilconstructies en de metalen dwarsbalken om zich rond te slingeren en vast te hechten met klemwortels. Daarnaast vormen ze ook lange luchtwortels die uiteindelijk in de grond dringen tot verdere water- en voedselopname.

We stellen vooraf dat we u een eerder beperkte inventaris zullen geven van wat daar zoal te vinden is. Wandel eens mee met ons en blik regelmatig ook eens naar omhoog ...

Van bij het binnenkomen in de Victoria serre, links vooraan tot achteraan bemerken we de volgende soorten.

Monstera acuminata met twee soorten bladeren (heterofyllie). *Monstera* is uit het Latijn gehaald, met als betekenis : "wonderbaarlijke verschijning", en dat zinspeelt dan wellicht op de eigenaardige bladvormen. Ook de bloeiwijze is wel bijzonder voor alle leden van deze familie, nl. met allerlei kleurige bloekolven en soms nog opvallender kolfblad of spatha.

Dan volgen enkele soorten *Philodendron* (een geslachtsnaam die betekent : "vriend van de bomen", om er in te klimmen...

Philodendron speciosum (de "mooie")

Philodendron eximium (met opvallende hechtwortels)

Philodendron erubescens (rood bij jonge knoppen en jong blad)

Philodendron sagittifolium (met "pijlpuntvormige bladeren")

Fig. 2. *Pothos zippellii*, met heterofyllie

A : bloeiende stengel, bladeren diep ingesneden

B : klimmend-kruipende stengel, met amper ingesneden bladeren

D : bloemgestel, kleine kolf met teruggeslagen kolfblad

E : bloemetje, bovenzicht, met 3+3 bloemdekblaadjes, 3 meeldraden, en de stempel

(uit Engler, 1905, Araceae-Pothoideae, Pflanzenreich 21)

Monstera deliciosa, de bekende Gatenplant.

Deze soort *Monstera* heeft (na koken en na verwijderen van de vele kleine vruchtjes !) een dikke, vlezige, smakelijke bloei-as, die daarenboven nog een aangename geur verspreid, vandaar de soortsnaam : '*deliciosa*'.

Ongekookt storen de talrijke naaldvormige kristalbundeltjes in de cellen onze appreciatie van de smaak...

Bij hoge luchtvochtigheid blijven de bladeren in de top langer zonder gaten. Het afstervend bladmoes zorgt voor de opvallende gaten.

We kijken eens achterom en heel hoog zien we daar de reuzenbloemen hangen (waarneming in april) van een reusachtige soort Pijpbloem, *Aristolochia grandiflora*. Deze soort kan tot 10 m hoog gaan en bloemen produceren die wel 35 cm doormeter kunnen bereiken, met een heel bijzondere fluwelige, donkerroze tot paarszwarte kleur ("weduwenkleur").

Vooraan in het moerasgedeelte drijft en klimt met fijne stengels *Ipomoea aquatica*, een lid uit de Windefamilie of Convolvulaceae, net zoals *Ipomoea purpurea* en *I. tricolor*, de ons zo bekende tuinplanten.

Verderop zijn er nog een aantal soorten *Philodendron* :

Philodendron scandens, met hartvormig blad, een sterke kamerplant !

Philodendron squamiferum, met vijflobbige bladeren, groen behaarde bladstelen en schutbladen lichtgeel met rood.

Philodendron crassinervium, met onderaan het blad een opvallend dikke nervatuur.

Philodendron laciniatum, met een heel diep ingesneden blad.

En wat verder zien we ook nog : *Ph. elongatum*, *Ph. selloum* (moerasgedeelte) met mooie bladmerken, *Ph. lynetta* en *Ph. verrucosum*, waarvan deze laatste bladstelen heeft met wratjes en rode bladonderzijde.

De Aronskelk-soort met de grootste bladeren staat in de hoek naast de deur van de subtropische serre, nl. *Monstera obliqua*, maar die lijkt niet zo een echte klimplant te zijn.

Fig. 3. Een Pijpbloemsoort (*Aristolochia goeldiana*), met een bloem gedemonstreerd door een Kameroenees (uit Schmidt, 1935, Aristolochiaceae, in Engler & Prantl, Nat. Pflanzenfam., 2e ed., 16b)

De Aronskelkfamilie (Araceae) telt in haar geheel ongeveer 110 geslachten, met bijna 3000 soorten !

Het grootste aantal soorten vinden we in de tropen, waarbij heel wat klimplanten. Van sommige soorten eet men de vruchten, van andere de knollen (o.a. de Taro !) en vele soorten zijn attractieve sierplanten.

Aan de andere kant van de serre groeit naast de Papyrus de Rotanpalm (*Calamus rotang*) met haakvormige stekels en doorns op blad en stengel. Met deze haken zijn die slingerende palmen wel opmerkelijk sterke klimmers, die in het wild een stengel-lengte kunnen bereiken van wel 200 m ...

In de subtropische serre (komende van de Victoria-kas) groeien links en verderop :

Cissus rhombifolia, een lid van de Wijnstokfamilie of Vitidaceae. De jonge stengels en ruitvormige bladeren zijn bedekt met viltachtige bruine haren -een bekende en vrij gemakkelijke kamerplant !

Aan het einde links zien we *Bougainvillea glabra* met haar gekleurde schutblaadjes bij de bloei én met de vele doorns waarmee de klimplant zich vast moet houden. Van dit geslacht bestaan er evenwel een 15-tal soorten en er zijn reeds tal van cultivars met kleuren naar eigen smaak en keuze !

Eveneens op het einde aan de zuil rechts klimt de *Cissus antarctica* met hechtranken tot verschillende meters hoogte -de bijna ideale kamerplant voor beginners.

Naast de deur naar de tweede tropische serre vinden wij de weinig bekende *Embelia floribunda*, en rechts daarvan de *Cocculus trilobus*.

We komen in de tweede tropische serre en aan de deur rechts groeit de iets meer bekende *Pothos scandens* (= klimmend !), met haar bijzonder kenmerkende bladvorm.

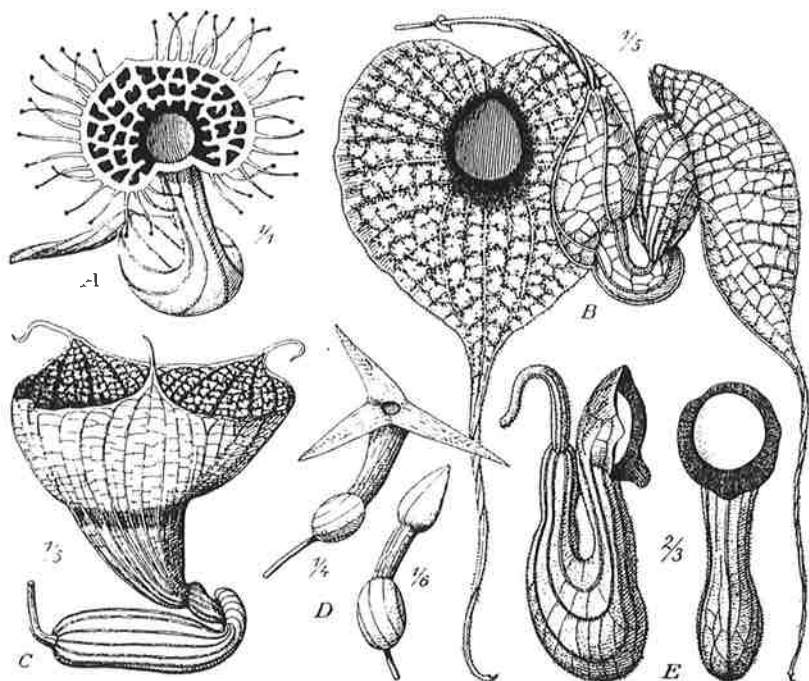

Fig. 4. Enkele andere Pijpbloemsoorten (*Aristolochia* spp.)

A : *A. fimbriata*

B : *A. grandiflora* (links vooraanzicht, rechts zijzicht)

C : *A. goeldiana*

D : *A. triactina* (knop & open bloem)

E : *A. saccata* (links zijzicht, rechts vooraanzicht)

(uit Schmidt, 1935, *Aristolochiaceae*, in Engler & Prantl, *Nat. Pflanzenfam.*, 2e ed., 16b)

Aan de trap beneden in de hoek klimt de *Rhapidophora decursiva* (de cultivar Aurea daarentegen staat bekend onder de geslachtsnaam *Scindapsus* ...).

Helemaal beneden de trap treffen we de *Acacia longifolia*, en aan het balkon hangt de stevig gehechte *Ficus pumila*.

Een tiental meter verder rechts klimt steil naar het dak de *Aristolochia elegans* met heel hoog staande bloemen, gelijkend op maar kleiner dan die van de soort *A. grandiflora*.

Aan het einde van deze serre vonden we ook nog de *Cissus scariosa*. Van de zowat 300 soorten *Cissus* zijn er dus wel enkele vertegenwoordigers in de serres !

We besluiten onze opsomming met de welluidende naam van de *Landolphia watsoniana*.

Bij deze 'rondgang' gaven we de vermelding van de meeste, maar zeker niet van absoluut alle aanwezige klimplanten.

Ga nu zelf eens op ontdekkingsstocht en schenk eens wat meer aandacht aan de klimmers, het groene behang van deze serres met hun stééds boeiende plantenwereld.

Het maarts viooltje : schoonheid in eenvoudige dingen

Ingrid VERDEGEM
Duffelstraat 12, 9890 Semmerzake

De eerste kennismaking van de meeste lezers met maartse viooltjes zullen zij zich niet herinneren. Zij vond plaats met een bloemetje dat zorgvuldig onherkenbaar gemaakt was en toegevoegd aan de "kinnekeskak". (Voor niet-Kempische lezers, dat zijn de suikerbonen die na het doopsel vantussen de flanellen doeken van de dopeling tevoorschijn kletterden en die toen nog echt van suiker waren, beschilderd en beplakt met busselkindjes en gezichtjes en gemengd met zilveren bolletjes en paarse suikerpropjes. Deze laatste waren natuurlijk de als snoep vermomde viooltjes). Het recept voor die snoepjes, in Frankrijk bekend als "Violettes de Toulouse", ken ik helaas niet, en het relaas van de mislukte pogingen is eerder voor een kookrubriek.

Wie het wil proberen kan ik alleen aanraden te werken zoals voor rozenblaadjes : penselen met losgeklopt eiwit, in warme poedersuiker wentelen en drogen in de oven. Het resultaat is echter niet helemaal hetzelfde als vroeger, en je hebt er wel sterk geurende bloemetjes voor nodig.

Voor alle duidelijkheid even enkele bijbels geraadpleegd : het maarts viooltje is een lid van de viooltjesfamilie. De bladeren zijn stomp-hartvormig met een ronde top. Typische bloemetjes zijn fluweelachtig violet en gespoord. Ze verspreiden een zware geur. De merkbare bloei verloopt vooral in maart, maar loopt eigenlijk de hele zomer door, omdat de plant ook cleistogame (bleke, zich niet openende) bloemen vormt. Leuk is dat de plant vooral door mieren gezaaid wordt, en dus op de gekste plaatsen opkomt. Er zit namelijk een lekker propje op de zaden (het elaiosoom) waar de mieren dol op zijn. Het zaad zelf blijft ongemoeid. Het is bovendien een van de weinige viooltjes uit onze contreien die zich ook met uitlopers voortplanten.

Het bescheiden plantje is al eeuwenlang bekend en in cultuur, het zou een kruisvaardersbloem kunnen zijn, het is evengoed mogelijk dat het met de Romeinen naar hier gekomen is.

Zeker (?) is echter dat het om een uit het mediterrane gebied ingevoerde plant gaat. Het werd reeds gekweekt in middeleeuwse kloostertuinen en afgebeeld in randversieringen van verluchte handschriften. Met name de manuscripten van de Gents-Brugse school van het einde van de vijftiende eeuw geven werkelijk juweeltjes van botanisch preciese bloemportretjes.

Deze bloemetjes werden echter niet om hun sierwaarde gekweekt. Volgens Mességué hebben siropen en likeuren van de bloemen een goede uitwerking op stem en ademhaling. Thee van de bladeren wordt aanbevolen om het bloed te zuiveren bij zulke uiteenlopende kwalen als acne en reumatiek, en cataplasmen van de bladeren zouden goed zijn voor nog andere droge huid-aandoeningen.

Opletten alstublieft ! "Bloedzuiverende" planten zijn bijna zonder uitzondering een belasting voor de nieren en/of de lever, kijk maar naar selder, peterselie en paardebloem.

Bovendien kunnen vooral de wortels als een sterk emeticum gebruikt worden, en zou de thee van de bladeren dus ook wel eens de maag kunnen ontstellen. "Natuurlijk" is niet altijd synoniem voor "ongevaarlijk".

We nemen aan dat het bloemetje ook in die tijd al in parfums en versnaperingen terecht kwam. Het zou het symbool geweest zijn van bescheidenheid, maar met de plantensymboliek begeven wij ons op zeer glad ijs.

Een sprong in de tijd nu : grote populariteit genoot het bloemetje en het ervan afgeleide parfum in de negentiende eeuw, en de benaming "Violette de Parme" doet vele grootmoeders nostalgisch aan hun eigen moeder denken. Het was in die tijd, en dan vooral in de laatste helft van de negentiende eeuw volop in gebruik als (onderdeel van) balboeketjes en knoopsgatboeketjes voor heren. Oscar Wilde staat afgebeeld met een boeketje bengelend aan een lint aan zijn broeksriem, en dat schijnt een vrij veel voorkomend gebruikt geweest te zijn in bepaalde kringen in het Londen van zijn tijd. De bloemetjes werden daartoe tot een klein rond boeketje gebonden en omringd met een kransje groene blaadjes. Nog in 1976 kon je in de (dé) bloemenwinkel van het

Londense metrostation South Kensington nog dergelijke "posies" kopen, en deze winter zag ik ze in een Parijse bloemenwinkel in de Marais. Gedurende de laatste helft van de negentiende eeuw en tot na de Eerste Wereldoorlog was de Franse stad Toulouse het wereld-centrum van de viooltjesteelt en van de ervan afgeleide industrie.

De Larousse van 1909 (die op het vlak van plantkunde en tuinbouw opvallend andere informatie verschaft dan zijn moderne afstammeling) vermeldt dat er een honderdtal variëteiten zijn, en noemt Tzar, France, Amiral Avellan, Luxonne, Reine Victoria als enkelbloemige en Violette de Parme en Marie Louise als dubbelbloemige. Bovendien wordt de "recente" ontwikkeling van een viooltje met een lang steeltje aangestipt.

Zelf kunnen we daar Princesse de Galles als lavendelblauwe aan toevoegen. Er wordt zelfs gefluisterd dat er een lilarose vorm bestaat. (Of bestaan heeft). Over het bestaan van een dubbele witte zijn we zeker.

Eén van de eerste tekenen dat het bergaf ging met het de populariteit van het bloemetje was het gebruik ervan als grafversiering, en wie wil weten wat dat betekent moet maar eens een geliefd persoon van een zekere leeftijd een boeket witte chrysanten aanbieden. Zelfs als het om ten koste van met bloed en zweet zelfgekweekte exemplaren gaat zal het boeket geen vreugde brengen.

Doordat het parfum en de snoep ook hopeloos verdrongen werden door artificiële geuren en kleuren, kwamen het bloemetje en Toulouse helemaal in de problemen.

Het is nog niet lang geleden dat enkele privékwekers het initiatief genomen hebben om te redden en te verzamelen wat er nog te redden en te verzamelen was.

Een aantal grootbloemige en dubbele vormen zijn al spoorloos (en reddeloos?) verdwenen.

De fakkel van de viooltjesteelt werd enkele jaren geleden overgenomen door Tourrette-les-Loups bij Nice, waar men een viooltje kweekt dat "génétiquement réconstitué" is. Wat dat precies inhoudt en waarom zo een ingreep nodig is weten we niet zeker, maar we hebben wel ons idee (zie verder).

En in Engeland is als bij toeval weer een kleinbloemig dubbelbloemig exemplaar opgedoken. Het bijhorende verhaal is roerend. (Voor wie niet naar "Gardener's World" kijkt : het gaat om een bloemetje dat in de vorige eeuw werd meegenomen naar de "Colonies", met name Canada, in Engeland uitstierf en recent weer werd opgevist in Canada).

En nu keren we terug naar de oorspronkelijke vraag, met het gevaar een persoonlijk probleem eeuwigheidswaarde te willen geven : waar is de geur naartoe ?

Het volledig verzwakken en ontaarden van een soort is in de sierteelt niet onbekend. Bepaalde narcissen (*Thalia*) en rozen vertonen hetzelfde fenomeen, denk maar aan de schitterende roos "Gloire de Dijon" die nu nooit meer bomen (!) met 30 cm stamomtrek maakt, en dat vroeger wel deed, en bovendien op eigen wortel.

Madonnales (*Lilium candidum*), zijn ook zo een geval. Een veertigtal jaar geleden stonden er hele populaties van in boerderijtuinten. Het leek niet op te kunnen. Merkwaardig genoeg zijn ze bijna allemaal tegelijk verdwenen, en niet altijd omdat ze werden gerooid. Hier is een virusziekte aan het werk. Het is zelfs bijna onmogelijk geworden om je duurgekochte bollen meer dan éénmaal in bloei te krijgen. Terug naar af.

Eén factor van het viooltjesprobleem schijnt te zijn dat de seksuele gebruiken van viooltjes te vergelijken zijn met die van die andere vermoorde onschuld, het lieveheersbeestje. Beiden doen het véél, lang, en belangrijk voor ons, met iedereen.

Voor het viooltje zorgt dat ervoor dat er nogal wat mengvormen ("hybriden") voorkomen, die ook heel wat geur verloren kunnen hebben, als we aannemen dat sterke geur recessief is. En op die manier kunnen heel wat geurloze verwilderde populaties ontstaan zijn, want ondanks dat die bastaardvormen steriel zijn, planten ze zich ook nog eens voort via uitlopers. En daarbovenop komt dan dat ze ook al ettelijke generaties de kans hebben om hun ding te doen zonder menselijke aandacht en selectie, want ze zijn uit de gratie van het publiek. Dat zou dus eveneens de reden kunnen zijn waarom men in Nice overgegaan is tot die genetische ingreep waarover we het eerder even hadden.

Als uitsmijter nog dit : een officieel onderzoek van de R.H.S. (Royal Horticultural Society) heeft zonder twijfel uitgewezen dat bloemen in het algemeen steeds meer hun geur verliezen.

Eén van de redenen is dat bloemblaadjes meer geur afgeven naarmate ze dunner zijn.

Ondanks het feit dat het hier vooral over voor de snij gekweekte bloemen ging, kunnen we ons afvragen of er geen factoren zijn die ook in de natuur en in de tuin voor verdikking van de bloemblaadjes zorgt.

Stikstofneerslag (o.a.) uit de lucht is inderdaad belangrijk genoeg om hele plantengemeenschappen aan te tasten en soorten te doen verdwijnen.

Tot onze eigen verbazing hebben we hier zowaar een hele theorie ontwikkeld. De bedoeling is uiteraard de lezer te sensibilizeren voor het probleem en hem/haar aan te sporen om toch maar eens goed te zoeken naar zeer geurige -en wie weet dubbele-exemplaren, het kunnen de laatste zijn.

Lidgeld 1997

We danken de allergrootste meerderheid van de leden die ook dit jaar hun bijdrage tijdig hebben betaald, en in het bijzonder de nieuwe leden, die onze Plantentuin willen steunen.

Door een fout bij het toepassen van een computerprogramma blijkt nu dat de lidkaart van een aantal leden niet is uitgeprint. Indien op uw adresetiket "1997" staat, en u heeft uw lidkaart toch niet ontvangen, wil u mij dan even verwittigen, dan krijgt u uw lidkaart thuis toegestuurd, met onze welgemeende excuses.

<i>Gewoon lid :</i>	300 F
<i>Beschermend lid :</i>	500 F
<i>Steunend lid :</i>	1000 F

Te storten op onze bankrekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding "lid 1997". Wil u aub de *naam en adres van het lid* vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank !

Een *meerjarig lidmaatschap* is vanaf dit jaar mogelijk, onder de voorwaarden hieronder beschreven : warm aanbevolen !

<i>Gewoon lid, 5 jaar :</i>	1500 F
<i>Beschermend lid, 5 jaar:</i>	2500 F
<i>Steunend lid, 5 jaar :</i>	5000 F

En tenslotte kan u lid voor het leven worden (vanaf 50 jaar)

<i>Gewoon lid, v.h. leven :</i>	7500 F
<i>Beschermend lid, v.h. leven :</i>	12500 F
<i>Steunend lid, v.h. leven :</i>	25000 F

U kan ons ook bijzonder goed helpen door zelf *een nieuw lid* aan te brengen, door onze Plantentuin meer bekend te maken, door met andere verenigingen hier op bezoek te komen, enz. Men zegge het voort !

Agenda 1997

September

Zaterdag 06 : halvedaguitstap, met eigen vervoer, naar een tuin met (onder meer) ongewone vruchten in de Klinge.

Zondag 07, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding door de gidsengroep.

Tema-wandeling : Klimplanten, o.l.v. Roger Laureyns.

Zaterdag 13, om 9 u, Plantentuin.

Opruimingsactie.

Meer informatie op p. 42.

Zaterdag 20 t/m zondag 28, Peristylum

Aquariumtentoonstelling.

Meer informatie op p. 36.

Donderdag 25 t/m donderdag 2 oktober, Plantentuin.

Paddestoelententoonstelling.

Meer informatie op p. 35

Zondag 28, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.

Gratis rondleiding in de Paddestoelententoonstelling door Cyrilla Gillis. Toegang wel te betalen !

Agenda 1997

Oktober

Zaterdag 04 : halvedaguitstap naar Het Leen (Eeklo), voor een bezoek aan het arboretum.
Meer informatie op p. 41-42.

Zondag 05, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling 1 : De Herfst, o.l.v. Harald Evrard.
Tema-wandeling 2 : Noten e.d.m., o.l.v. Hilde Mortier.

November

Zondag 02, om 10 u, aan de luifel in de Plantentuin.
Gratis rondleiding door de gidsengroep.
Tema-wandeling : Hoe bereidt een plant zich voor op de winter ?, o.l.v. Ferdinand Cobbaut.

December

Zaterdag 13, om 14 u, Plantentuin :
Algemene Ledenvergadering, met een diavoorstelling in multiview door de H. Guido De Deene.
Meer informatie op p. 45.

Na deze laatste activiteit start de : winterslaap !!!

In memoriam : Marcel Plus
Marcel als propagandist tijdens de Ajuinmarktfcesten te Ledberg

In memoriam Marcel Plus
Marcel als gids in de mediterrane kas

In memoriam Marcel Plus
Marcel als organisator tijdens de Gentse Feesten

Eetbare, giftige of ongenietbare paddestoelen (1)

1. Lantaarnzwam (*Omphalotus olearius*) en Eekhoortjesbrood (*Boletus edulis*)

Marc VAN DEN HEEDE

Faculteit Landbouwkundige en Toegepaste Biologische
Wetenschappen (RUG)

Vakgroep voor Toegepaste Ecologie en Milieubiologie
J. Plateaustraat 22, B-9000 Gent

A. Lantaarnzwam (Omphalotus olearius, syn. : Clitocybe olearia, Pleurotus olearia)

De Lantaarnzwam behoort tot de orde van de Boletales en de familie van de Paxillaceae. De paddestoel, die in bundels op de wortels of aan de voet van sommige boomsoorten groeit, komt vooral voor in het Middellandse-Zeegebied, waar hij vooral op stronken van olijfbomen wordt aangetroffen. Men vindt hem ook bij andere loofbomen zoals de eik, de kastanjeboom en de wilg. In onze regionen is hij echter uiterst zeldzaam.

De paddestoel heeft een gewelfde tot trechtervormige hoed, met een diameter van 5 tot 10 cm, die fel oranje tot roodachtig bruin is van kleur. De goudkleurige tot oranje plaatjes zijn aflopend op de steel. Ze staan dicht opeen, met veel tussenplaatjes. De steel, die bleker is dan de hoed, is 5-15 cm lang, dikwijls gebogen en toegespitst naar de basis toe. Hij is centraal of soms excentrisch aan de hoed bevestigd. Het vlees, dat met ammoniak groen verkleurt, is geelachtig met een iets donkerder kleur t.h.v. de steelbasis. De sporen ($6 \times 5,5 \mu\text{m}$) zijn bijna kogelrond tot breed elliptisch en gladwandig. Ze zijn gelig wit en niet amyloid. Wanneer de sporen rijp zijn, geven de lamellen in het donker een diffuus licht af (bioluminescentie).

De paddestoel lijkt sterk op *Omphalotus illudens*. Door sommige auteurs worden beide soorten, die als actieve houtparasieten bekend staan, dan ook als identiek beschouwd. Volgens Romagnesi bevindt zich in de hoedhuid van de Lantaarnzwam echter een extracellulair pigment, dat met ammoniak groen verkleurt en dat bij *Omphalotus illudens* ontbreekt.

OMPHALOTUS OLEARIUS

(Lantaarnzwam)

Zowel de Lantaarnzwam als *Omphalotus illudens* zijn giftig en kunnen een zwaar gastro-intestinaal syndroom veroorzaken dat dodelijk is. De vergiftiging heeft een latentietijd van één tot anderhalf uur, met misselijkheid, koud zweten, braken, buikkrampen en een hevige diarree, die soms cholera-achtig kan zijn, als voornaamste symptomen. Deze ziekteverschijnselen kunnen meerdere dagen aanhouden. De patiënt vertoont hierbij vaak hoofdpijn, koude rillingen, duizeligheid, een gevoel van benauwdheid en een speekselvloed. Dit laatste verschijnsel doet dan ook soms aan een muscarinevergiftiging denken.

In de Lantaarnzwam kon echter met de moderne analytische technieken echter geen muscarine worden aangetoond. De vergiftigingsverschijnselen worden wel toegeschreven aan een aantal sesquiterpenen (waaronder het illudine-S), die uit deze paddestoel werden afgezonderd.

Overvloedig braken en diarree gaan natuurlijk gepaard met heel wat vocht- en ionenverlies. Dit leidt onvermijdelijk tot uitdrogingsverschijnselen met spier- en kuitkrampen, alsook stoornissen in de bloedsomloop, die uiteindelijk aanleiding geven tot een shocktoestand, wanneer onvoldoende gerehydrateerd wordt.

Naast het elimineren van de gifstoffen, die nog niet in de bloedbaan werden opgenomen (bv. door maagspoeling), is de verdere behandeling (herstel van de water- en ionenbalans, met compensatie voor de stoornissen in de bloedsomloop) volledig symptomatisch. Bij een snelle behandeling is de toestand dan ook meestal binnen enkele dagen onder controle. Kinderen, ouderlingen en verzwakte personen zijn echter belangrijke risicogroepen.

Vergiftigingen door de Lantaarnzwam zijn gewoonlijk het gevolg van verwisselingen met bepaalde eetbare soorten. Zo wordt de Lantaarnzwam soms verkeerdelijk voor de gegeerde Hanekam (*Cantharellus cibarius*) aanzien, alhoewel de structuur van de lamellen en de lengte van de steel duidelijk verschillend zijn. De Lantaarnzwam lijkt ook enigszins op de Valse hanekam (*Hygrophoropsis aurantiaca*), alhoewel deze laatste nooit in bundels voorkomt.

Ook in Japan kent men een Lantaarnzwam die "tsukiyotaké" wordt genoemd (*Lampteromyces japonicus*) en die met onze Lantaarnzwam ondermeer zijn giftigheid en zijn lichtgevende lamellen gemeen heeft.

BOLETUS EDULIS

(Eekhoorntjesbrood)

B. Eekhoortjesbrood (*Boletus edulis*)

Eekhoortjesbrood behoort tot de orde van de Boletales en de familie van de Boletaceae. Het is een uitgesproken consumptiebolcet die van de vroege zomer tot de late herfst algemeen wordt aangetroffen in gemengde naald- en loofbossen. De paddestoel heeft een krachtige, cilindrische steel met een verdikte basis en een olijfbuine halfbolronde en later min of meer regelmatig gewelfde vlezige hoed met een diameter van 5 tot 25 cm. Op de bovenste helft van de steel wordt een fijn wittig netwerk waargenomen. Bij jonge exemplaren is de steel eerder buigig tot bijna bolronde. De buisjes, die gemakkelijk van het vlees van de hoed kunnen worden verwijderd, zijn eerst witachtig en later bij rijping gelig of groenig en soms olijfgroen. De poriën zijn zeer fijn en rond. De spoelvormige sporen ($15 \times 5 \mu\text{m}$) zijn glad en hebben een olijfbuine kleur.

De paddestoel is goed eetbaar en behoort samen met de Keizeramaniet (*Amanita caesarea*), de Weidechampignon (*Agaricus campestris*) en de Gewone morielje (*Morchella vulgaris*) tot de top-vijftien van de culinair aantrekkelijkste wildgroeïende paddestoelen. Hij is dan ook zeer smakelijk, zowel rauw in salades, als bereid onder toevoer van warmte. Eekhoortjesbrood wordt wel gemakkelijk aangevreten door maden, kevers en slakken, hetgeen de paddestoelen ongeschikt maakt voor consumptie.

Sommige personen kunnen met deze paddestoel echter wel problemen ondervinden, na het eten van jonge vruchtlichamen waarin het disacharide trehalose nog niet tot glucose is omgezet. Bij mensen die, omwille van hun genetische constitutie, t.h.v. de darmen een te geringe activiteit van het enzym trehalase vertonen, zal dan ook een intolerantieverschijnsel (idiosyncrasie) optreden als gevolg van een gebrekkige opname van trehalose in de darmen, hetgeen buikpijn en een fermentatiediarree tot gevolg zal hebben. Mensen met een normale trehalase-activiteit t.h.v. de darmen kunnen deze jonge vruchtlichamen echter zonder problemen nuttigen.

Referenties

- Becker G. (1993). Rebo Natuurgids Paddestoelen.
Rebo Productions, Lisse.
- Bresinky A. & Besl H. (1985). Giftpilze : ein Handbuch für
Apotheker, Ärzte und Biologen.
Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft, Stuttgart.
- Cléménçon H., Catton S., Ciano O., Morier-Genoud R. &
Scheibler G. (1981). Pilze in Wandel der Jahreszeiten.
Editions Piantanida.
- Moreau C. (1980). Larousse Paddestoelen Encyclopedie.
Uitgeverij Heideland-Orbis, Hasselt.
- Philips R. (1981). Paddestoelen en schimmels van West-
Europa.
Uitgeverij Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.
- Van den Heede M.A. (1991). Paddestoelvergiftigingen en
mycetisme.
Farm. Tijdschr. voor België 68 (4) : 98-103.
- Van den Heede M. (1992). Vergiftiging door fungi.
Biol. Jaarb. Dodonaea 60 : 25-53.

* De tekeningen zijn van de hand van Philip Van den Heede,
Oude Dorpsweg 14, 9750 Zingem-Ouwegem (° 4.3.1985), en
zijn geïnspireerd op de illustraties uit het boek "Le Gratin des
Champignons" van Georges Becker & Roland Sabatier (1986).
Editions Jacques Glénat & Roland Sabatier.

Paddestoelententoonstelling !

Ook dit jaar organiseert de Plantentuin in samenwerking met onder meer het laboratorium Plantkunde en de Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep haar intussen klassiek geworden herfsttentoonstelling van paddestoelen (18e editie !).

Zoals elk jaar wordt deze didactische paddestoelententoonstelling op enkele punten vernieuwd en verbeterd.

Dit jaar is de vloer van het Palmarium verhard, en de binnengevel tussen de aanbouwserra en het Palmarium is nu grotendeels verwijderd, waardoor een nieuwe, meer logische opstelling van de diverse onderwerpen mogelijk is geworden.

Een brochure die als leidraad tijdens het bezoek kan worden gebruikt, zal te koop worden aangeboden (100 F).

Een overzicht van de themata :

- biotopen en wandplanten over de levenswijze van paddestoelen
- afbeeldingen over de bouw van zwammen en schimmels
- rijkdom aan vormen, kleuren en geuren met verse exemplaren
- kweek, eetbaarheid en giftigheid van paddestoelen
- mystieke aspecten en bijgeloof
- wetenschappelijke aspecten van de mycologie

Praktisch :

De tentoonstelling loopt van woensdag 25 september tot en met dinsdag 2 oktober.

Openingsuren : weekdagen van 9 tot 17 u
 weekend van 9 tot 17 u

Volwassenen betalen 80 F, bezoek in klasverband kost 40 f per leerling (inclusief een werkblad).

Belangrijk !

Op zondag 28 september wordt 's middags een degustatie van paddestoelen georganiseerd, door een professionele kok met mycologische neigingen : een aanrader (voor de liefhebbers)...

Aquariana '97

De vereniging Aquarianen Gent organiseert in samenwerking met diverse gelijkaardige verenigingen en de Plantentuin haar vijfjaarlijkse tentoonstelling van onderwaterfauna en -flora.

In een groot aantal aquaria worden bepaalde levensgemeenschappen uit Europa, Amerika, Afrika, Azië, Australië en de tropische zeeën voorgesteld.

Naast deze aquatische fauna en flora zullen ook een aantal terraria en paludaria aanwezig zijn, waarin diverse groepen reptielen, amfibieën, insecten en vogelspinnen worden getoond.

Er is ook een bijzondere afdeling handelend over een technisch nevenaspect van de aquaristiek, met name aquariumfotografie.

Tenslotte wordt ook een bescheiden cafetaria ingericht waar men na het bezoek even kan uitrusten of kennis kan maken met aanwezige leden van de verenigen.

Het deelnemersveld is in vergelijking met de vorige editie fors toegenomen, en maakt uw bezoek zeker de moeite waard !

Praktisch :

De tentoonstelling loopt van zaterdag 20 tot en met zondag 28 september.

Openingsuren : weekdagen van 14 tot 20 u
 weekends van 10 tot 20 u (28 sept. tot 18 u)

Volwassenen betalen 80 F, kinderen (6-12 jaar) 50 F.

Deze tentoonstelling gaat door in het grote peristylum van de universitaire gebouwen, u gaat binnen langs de ingang van de Plantentuin.

Zee, land, en tuinen

L. HAVIK
Plantentuin, Gent

De vaak was nauwelijks uit d'ogen te krijgen en reeds tsjokte de koets onverdroten verder langsheen de slikken en schorren, van de in de nevels van het Waasland verscholen Scaldis, op zoek naar een geschikt doorwaadbaar wed.

De koetsier, zo noemt men de menner die hoog op de bok zit, hield de leidsels in zijn door ervaring verweerde knuisten stevig vast. Wat had u anders gedacht.

Achter ons slaagde een tweede kar, eveneens volgepropt met VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN, er maar amper in ons bij te houden. Maar bij een inmiddels ontdekt wad kwam alles weer 't hope te samen, zodat we gelijktijdig de stroom konden oversteken.

Wat onmiddellijk opviel was het uitgestrekte vlakke platte landschap. Vanop het imperiaal af gezien richtten de blikken zich eindeloos ver tot aan de ongrijpbare horizon daar waar de lucht overgaat in land, of is het net andersom.

Vermits het pas midzomernacht was geweest en het bovendien nog héél vroeg in de morgen was, meende een enkeling die beschikte over een paar fonkelende vlijmscherpe tuurders de geliefden KOIT en EMMERIG ontwaard te hebben. Dat zijn namelijk de geliefden die elkander slechts ééns per jaar ontmoeten, zeer precies op het feest "de SAINT-JEAN", de dag dat de schemering -Emmerig- totaal onmerkbaar overgaat in de dageraad -Koït. Uit deze efemere omhelzing worden dan een jaar lang de dagen en nachten geboren. En nu maar pinken om dat hardnekkig stofje uit je ogen te krijgen.

Gezwind reden we door dorpjes van in mekaar geknutselde poppenhuisjes à la Hans-Christiaan ANDERSEN.

Even later gleden we door een gebied berucht om zijn mossel- en oestercultuur. Oesters en nog eens oesters in hoeveelheden die zelfs de gulzigste ogen niet aankonden.

In ieder geval oesters bij de vleet maar ze zijn ditmaal aan onze mond voorbij gegaan.

Toen we halt hielden bij een bordje waarop stond "OPEN TUIN" konden we niet vermoeden dat dit ons zes florijnen zou kosten (die Hollanders toch), maar er mag worden bijgezegd dat, naast een zeer vriendelijke gastvrouw en voorkomende gastheer, we voor ons geld goede waar gekregen hebben. De meer dan een hectare grote tuin was een historisch juweeltje, met veel liefde door de eigenaars gekoesterd en onderhouden.

Wat we echter niet konden vermoeden, terwijl we zo rustig in deze eerste tuin rondkuierden, was dat we aan het begin stonden van wat je een echte tuinmarathon zou kunnen noemen. Uren na mekaar hebben we de koets in en uit, op en af geklommen, in een nooit aflatende strijd tegen de tijd. De ene na de andere tuin hebben we aangedaan. Van aangedaan gesproken, meestal stonden we verbluft van de realisaties met hart en ziel tot stand gebracht.

Kortom, we hebben wondere dingen gezien en in ons hartje opgenomen. We hebben kennis gemaakt met prachtige exemplaren met even onuitspreekbare als fantasierijke (maar vaak zinvolle !) namen. Bloemen met ingewikkelde Latijnse lettergrepen, op zijn Hollandsch (sic) uitgesproken met een Engels accent. Heeft u al eens geprobeerd in één ruk *Pterocarya fraxinifolia* uit te spreken ? (Dan maar liever "Juffertje in 't Groen").

We raakten maar niet uitgekeken op de aangeboden bloemenweelde, zonder van diegenen gewag te maken die zich de vingers krom en stijf hebben gekrabbeld om toch maar niks te vergeten.

Velen konden bovendien geen weerstand bieden aan het geurige parfum van uitnodigende parels. Eene dame is daarbij van d'er hakken gevallen, bedwelmd ... Mannen staan daar sterker tegenover, die gaan maar pas door de knieën bij een Chanel n° 5 of iets dergelijks.

Op het einde van de trip strandden we in een piepleuk badplaatsje gelegen aan de Noordzee.

Nadat we er een laatste prachttuin hadden geïnspecteerd, 't was toen al ruim over sluitingstijd, kregen we van de Chef een vol uur, breed uitgemeten, vrijetijdsbesteding.

Sommigen profiteerden van dit buitenkansje om zich knusjes te nestelen op een gezellig zomerszonnig terrasje, anderen doorkruisten het één-straat-grote souvenirscentrum, terwijl enkele moedigen naar het strand holden of de duinen in stormden.

Een enorm hoge duin was het mikpunt van een paar (drie) overmoedigen die per se de top wilden bereiken. Nu, het was de moeite. Overrompelende végezichten met granieten pijlen, zowel landinwaarts als over zee waren de terechte beloning voor de gedane klimpartij.

Een flits en 't uur was om. De talrijke strandminners kwamen met blozende kaken, niet van de zon, maar het gelaat geteisterd door het opwaaiende scherpe zeezand, met tegenzin terug, idem voor de terrasjeszitters en andere levensgenieters.

Een laatste maal bestegen we moeizaam de koets die ons terug tot aan de oevers van de nooit volprezen Scaldis bracht. Daar wachtte een platbodemsveer ons op. In ruil voor een veilige overvaart hebben we de veerman een obole in de hand gestopt en in geen tijd waren we weer aan "den overkant", gezond en wel.

Jan was er dit keer niet bij. Spijtig, want hij is een onuitputtelijke bron van inspiratie.

Arboretum "Het Leen"

Jan DE LANGHE
Gulden Sporenstraat 118, 9900 Eeklo

Op initiatief van Erik Windey begon men in 1980 met de aanleg van het arboretum in het Provinciaal Domein "Het Leen" te Eeklo. De bedoeling was om een inheemse houtgewassen-collectie aan te leggen, op een oppervlakte van ongeveer 1,5 hectare.

Het aanbod inheemse houtachtigen is echter heel beperkt. Wat bomen betreft zou hooguit een dertigtal soorten hiervoor in aanmerking komen. Diverse soorten zoals de Tamme kastanje (*Castanea sativa*), de Fijnspar (*Picea abies*) en de Gewone esdoorn (*Acer pseudoplatanus*), alle goed ingeburgerde soorten, zijn bijvoorbeeld stuk voor stuk exoten.

Daartegenover staat het enorme bomen- en struikenaanbod, gekweekt in talloze binnen- en buitenlandse kwekerijen.

De evolutie van de verzameling in deze richting laat zich dan ook gemakkelijk raden, de doorgedreven liefde voor het verzamelen van Erik Windey hierbij in acht genomen.

De stapsgewijze uitbreiding van het arboretum tot 6 hectare, beplant met meer dan 3000 voornamelijk uitheemse en gecultiveerde plantensoorten, maken het tot een dendrologisch pareltje. Zowel het verzorgd geheel als de nauwgezette etikettering maken de verzameling boeiend en leerrijk. De wetenschappelijke ernst in harmonie met het esthetisch uitzicht zorgen ervoor dat zowel de leek als de dendroloog aan zijn/haar trekken komt.

Achter de vormgeving en beplanting van het arboretum schuilt naast de ongebreidelde doorzettingskracht van Erik Windey vooral ook het grote enthousiasme en de liefde voor Ericaceae van dr. Antoon De Clerck uit Nevele.

Door de jaren heen kwam in samenspraak met de Belgische Dendrologische Vereniging de nadruk te liggen op *Magnolia*, Tulpenboom (*Liriodendron*), Amberboom (*Liquidambar*), Kopkornoeljes (*Cornus kousa*, *Cornus florida*), *Ginkgo biloba*, *Prunus incisa*, Slangeschors-esdoorns (*Acer* sectie *Macrantha*), zuilvormen en Ericaceae in het algemeen (zoals *Pieris*, *Erica carnea*, *Erica x darleyensis*, *Rhododendron yakushimanum* cultivars, enz.).

Deze auteur tracht vooral door vergelijking met herbarium-specimens, verzameld in de voornaamste Europese collecties, om de botanische soorten in de verzameling op taxonomisch vlak en inzake naamgeving te toetsen.

Naast een zo goed mogelijke verzorging staat vooral het nagaan van de eigenschappen van deze planten voorop. Hoe ze zich zullen aanpassen en reageren op vorst, droogte, wind en andere (stresserende) klimatologische gegevens, die hun sierwaarde voor onze tuinen mee bepalen, dat kan alleen de toekomst uitwijzen.

Praktisch :

Vertrek : zaterdag 4 oktober, 9.15 u, aan de ingang van de Plantentuin (hoek Ledeganckstraat en Emile Clauslaan), waar we ons verdelen over de auto's, of om 10 u aan de ingang van het Arboretum bij Het Leen, Ecklo.

De rondleiding zal ongeveer twee uur duren, zodat we omstreeks 12.30 u terug in Gent zijn

Inschrijving (gratis!) is ***verplicht***, omdat het aantal deelnemers strikt wordt beperkt tot 25.

Inschrijving telefonisch bij Paul Goetghebeur, op 264 5055, of schriftelijk, met vermelding van uw telefoonnummer.

Ten laatste op 26 september !

Steun !!!

De vereniging "De Vrienden van de Plantentuin Gent" heeft zich met haar leden tot doel gesteld om de Plantentuin van de Universiteit Gent te ondersteunen : moreel, financieel, en ... metterdaad.

Moreel, door de Plantentuin meer bekend te maken in uw familie- en vriendenkring, door met andere verenigingen onze Plantentuin te bezoeken, door de grote waarde van deze Plantentuin te bepleiten bij nog niet overtuigden, ...

Financieel, doordat we elk jaar een deel van de bijeengebrachte geldsom aan de Plantentuin schenken, o.a. voor de aankoop van een aantal tijdschriften, tuinbouwmateriaal, voor het uitvoeren van noodreparaties, enz.. Dit jaar is als extra een uitzonderlijk grote som overhandigd : 500 000 F, om de uitgave van het gedenkboek over 200 jaar Plantentuin mede mogelijk te maken.

En **metterdaad**, door de handen uit de mouwen te steken, wanneer de Plantentuin concrete hulp nodig heeft, bv. bij het opzetten en bewaken van tentoonstellingen, bij de voortdurende noodzaak tot wieden, of bij enkele grotere opruimingsakties.

Dit jaar volgen nog een laatste gemeenschappelijke opruimings-aktie, op **zaterdag 13 september**, om de tuin klaar te zetten voor de herfst.

We starten om 9 u met de aktie, en na een middagpauze met **soep** en **koffie** "van het huis" hervatten we om 14 u (gelieve zelf de rest van een lunch mee te brengen).

Er zijn uiteenlopende werkzaamheden voor alle leeftijden, voor fijne vingers, en voor brute kracht. Mogen we u vragen zo mogelijk uw eigen klein tuingerief mee te brengen (snocischaar, schopjes, handrakel, ev. werkhandschoenen, ...). Bij een grote opkomst zitten we gauw door onze voorraad.

Uw hulp is zeer welkom, en ten eerste gewenst !

Ikebana

Gilberte COMHAIRE-NEYT
Hofmeierstraat 8, 9000 Gent

Ter gelegenheid van de Algemene Ledenvergadering op zaterdag 13 december wordt gewerkt aan een kleine tentoonstelling Ikebana door de leerlingen van de Ohara-school van de Vrienden van de Plantentuin, onder de leiding van Mevr. Godelieve Van den Heuvel, head-master.

Belangstellenden zijn welkom vanaf 11 u.

Afspraak aan de Plantentuin, bij de ingang op de hoek van de Ledeganckstraat en de Emile Clauslaan.

Een nieuwe cursus zal worden opgestart begin 1998. Nieuws daarover zal worden bekend gemaakt in het decembernummer van dit jaar.

Voor de gevorderde leden wordt een afzonderlijke cursus ingericht, die zal starten in de loop van oktober.
Meer concrete afspraken zullen in overleg worden gemaakt.
U hoort nog van ons !

De definitieve data zullen ook op het mededelingenbord worden bekend gemaakt, en geïnteresseerden kunnen altijd een kijkje komen nemen : van harte welkom !

Namens de Ohara studiegroep,

Gilberte Comhaire

Op de Siertoer ... 1997

Voor de derde maal organiseren een groot aantal Oost-Vlaamse kwekers van sierplanten een geleid bezoek aan hun 35 bedrijven, langs 7 regionaal gegroepeerde routes.

Deze derde editie gaat door op :

zondag 21 september, van 10 tot 18 u.

Om het uur wordt in een rondleiding voorzien door de bedrijfsleider en de medewerkers.

Het aanbod omvat tuin- en kamerplanten, eenjarigen en vaste planten, bomen en struiken, azalea en begonia, ... : voor elk wat wils.

Op sommige bedrijven worden bij deze gelegenheid ook planten verkocht ten voordele van het Kinderkankerfonds vzw.

Deze activiteit wordt mede georganiseerd door EROV, de Stuurgroep Sierteelt Marketing voor Oost-Vlaanderen.

Contactadres : Mevr. Van Gansbeke
 Seminariestraat 2
 9000 Gent

tel. : 09 - 267 86 16
fax : 09 - 267 86 95

Algemene Ledenvergadering 1997

Voor onze nieuwe leden volgt hier een korte bespreking van deze activiteit, die dit jaar zal doorgaan op zaterdag 13 december.

Ieder van de leden zal hieromtrent nog een persoonlijke uitnodiging ontvangen, in de loop van de maand november.

Vóór de opening van de vergadering kan u uw lidgeld voor het komende jaar betalen, en is er ook gelegenheid om kennis te maken met enkele creaties van bloemschikkunst uitgevoerd door onze eigen Ikebana werkgroep.

De vergadering start om 14 u met een welkomstwoord door de voorzitter, waarna een kort overzicht van de werking tijdens het voorbije jaar wordt gegeven, door de penningmeester en de secretaris. Ook de geplande activiteiten voor het volgende jaar worden meegedeeld.

Op het einde van dit administratief gedeelte wordt aan de leden gevraagd naar hun opmerkingen over het voorbije jaar, of hun suggesties voor de toekomst : uw actieve deelname wordt bijzonder op prijs gesteld !

Nadien volgt een voordracht over een onderwerp dat onze leden kan boeien.

Dit jaar bieden we u een selectie aan van enkele diareeksen, geprogrammeerd door de bekende kweker uit Evergem, Guido De Deene. Sedert enige jaren heeft deze persoon zich met zijn gekende entoesiasme gestort in de wereld van de amateurfotografie, en het resultaat mag gezien worden !

Kom uzelf overtuigen op onze ledenvergadering...

Tot slot volgt een langzaam afscheid, met een kleine receptie, waarbij aan de aanwezige leden een aantal zaden en vruchten voor de tuin of de kamer worden aangeboden.

Tentoonstelling : helpende handen

De aanwezigheid van een aantal Vrienden vóór de opening (hulp bij het opzetten) en ná de opening (voor een discreet toezicht, hulp bij de kassa, etc.) wordt door het bestuur van de Plantentuin bijzonder op prijs gesteld.

Daarom, als u kan meehelpen, graag een telefoontje naar de H. K. Otten (09 - 264 5073).

Rozen

Voor volgend jaar wordt een bijzonder thema-nummer van ons tijdschrift gepland, meer bepaald een nummer dat gewijd wordt aan een sierplant bij uitstek, de Roos.

Daarbij vragen we uw hulp.

Leden die oude rozenrassen bezitten, worden vriendelijk gevraagd om aan de redacteur een lijstje te sturen met de namen van die rozen.

Ook aan onze auteurs wordt gevraagd om indien mogelijk rond dit thema een bijdrage te schrijven. Dit thema is wel breed te interpreteren, en daarbij denk ik aan mythologie, symboliek, moderne rozencultuur, de wereld van het parfum, enz.

Zaden als geschenk

Op het einde van vorig jaar hebben we op diverse wijzen zaden aangeboden aan de leden, als geschenk op de Algemene Vergadering, als presentje voor nieuwe leden, aan te vragen onder omslag, ...

Deze activiteit is bijzonder geapprecieerd door de leden, en dat willen we daarom behouden en verder uitbouwen.

U kan ons helpen bij het samenstellen van ons aanbod, door ons uw overschotjes van zaden te bezorgen, in de loop van de maand november. Denk even aan ons in de herfst !

Beervelde

Op 10-11-12 oktober worden te Beervelde de bekende plantendagen georganiseerd. De toegang is niet gratis, maar het aanbod is de moeite (en de prijs) wel waard.

Afspraak op het kasteeldomein ...

Knautia macedonica

Tijdens ons bezoek aan vier Zeelandse tuinen werd op veel plaatsen een donkerrode *Knautia* opgemerkt, een schitterende plant voor toepassing tussen wat laag-struikvormige soorten ...

Door een jammerlijke verwarring zijn diverse namen voor deze *Knautia* in de notaboekjes terecht gekomen.

De enige, echte, onvervalste, en door de regelgeving van de botanische nomenclatuur als legitiem erkende naam is : *Knautia macedonica*.

Men zegge het voort !

Bamboebloei

Van diverse lezers kreeg ik reacties op mijn vraag over hun waarnemingen van bloeiende bamboe. Telkens kwam éénzelfde soort ter sprake, de Paraplu-bamboe (*Fargesia murielae*).

Over heel West-Europa zijn gelijkaardige verschijnselen vastgesteld : bloei onderaan, bloei bovenaan, bloei over de hele lengte, op onvertakte stengels, op sterk vertakte stengels, ...

Een mooi (?) voorbeeld van deze verscheidenheid bij bloeiende en afstervende stengels van de Paraplu-bamboe kan u zien op de campus van de U.I.A., bij Fort 6 te Wilrijk.

Dit succesverhaal van de bamboehandel kent nu even een -wellicht kortstondige- inzinking ...

Duizendschoon

Uw redacteur heeft recent een probleem opgemerkt bij deze tuinplant (ook bekend als *Dianthus barbatus*, Bouquet-tout-fait, Sweet William). Volgens enkele bronnen zou dit een tweejarige of een hoogstens kortlevende meerjarige plant zijn, maar andere auteurs vermelden deze soort als een échte doorlever.

In mijn jeugdherinneringen zie ik deze veelkleurige anjertjes als een "vast" gegeven in onze tuin te Oostende.

Dit jaar heb ik op de Bloemenmarkt te Gent een kleine, bloeiende zode gekocht, maar na de bloei begon de plant fel te verzwakken, en nu heeft ze (bovengronds) nog amper enkele groene delen !

Kunnen de lezers mij hieromtrent hun ervaring met deze wat ouderwetse tuinplant laten weten ? Met mijn beste dank !

De

VRIENDEN van de PLANTENTUIN GENT

**driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 3 september 1997
ISSN 0777 - 8821**

Redaktie :

Paul Goetghebeur

Plantentuin, Ledeganckstraat 35

9000 Gent (telefoon : 09 - 264 5055 of 5056)

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt :

Konraad Camelbeke, Ferdinand Cobbaut, Gilberte Comhaire, Inge Decuypere, Jan De Langhe, Chris De Permentier, Peter Dewulf, Cyrilla Gillis, L. Havik, Roger Laureyns, Henk Leyseele, Marc Libert, Karel Otten, Marc Van den Heede, Philip Van den Heede, Ingrid Verdegem.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar Cyrilla & Mathi Bensch-Gillis, Ferdinand Cobbaut, Gilberte Comhaire-Neyt, Johan Lambrecht, Henk Leyseele voor de kopieer-, plooi-, kleef-, sorteer-, en transport-activiteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 1997.

Overname van artikels is alleen mogelijk mits en ná schriftelijke toestemming van de redakteur.

Lidgeld 1997

U kan uw bijdrage overschrijven op rekening 001 - 1192154 - 03 van De Vrienden van de Plantentuin Gent, met de vermelding : lid 1997 **(en graag naam + adres van het lid !)**.

Gewoon lid : 300 BF

Beschermlid : 500 BF

Steunlid : 1000 BF

De
VRIENDEN van de PLANTENTUIN
GENT

driemaandelijks tijdschrift
zestiende jaargang
nr. 3 september 1997
ISSN 0777 - 8821

verantwoordelijke uitgever :
Paul Goetghebeur
Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09 - 264 5055

afgiftekantoor
Ledeberg 1